

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Q. 65. Quid præterea sit notandum circa restutuionem pro adulterio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42561

um, & discordias domesticas crearet, ac famam suam prodigeret, quibus damna fortunæ merito cedunt. Accedit, quod proles matri non tenetur credere se esse illegitimam. *Fill. t. 32. n. 225.*

II. Debet tamen, si potest, aliis industriis damnum compensare, v. g. 1. diligentius administrando rem familiarem; 2. de cultu corporis detrahendo; 3. si habet bona propria, plus legitimis, quam spurio relinquendo; 4. eum inducendo, ut relictâ hæreditate, vel ejus parte, amplectatur statum Ecclesiasticum vel Religiosum, si idoneus sit, &c. *Trull. l. 7. c. 9. d. 4.*

III. Quod attinet ad ipsum adulterum spurii patrem, etiam ipse sæpe excusatur, vel in toto, vel ex parte; sive quia damnum ab adultera compensatum fuit, vel compensandum creditur; sive quia restitutio non potest fieri sine periculo vitæ, dispendio famæ, turbatione & discordiis familiarum; sive quia non est certus filium esse suum, v. *Less. l. 2. c. 10. d. 6. Bon. de Mat. q. 4. p. 15. Trul. d. 7.*

A D D E N D A.

332 Q. 65. Quid præterea sit notandum circa restitutionem pro adulterio. R. Seqq. §. 1. Si adultera non possit sine infamia sua reparare damna, *Adr. Hostien. Palud.* obligant, ut se infamet, quia id debet delicto suo imputare; quod *Sor. Mai.* & alii apud *Azor T. 3. l. 4. c. 39.* dicunt tum saltem esse verum, si ingens patrimonium, v. g. regnum, principatus, comitatus, aliàs transfiret ad spurium defraudato legitimo: *Cajet. Med.* aliique communiter negant teneri se infamare, quia fama est

est bonum superioris ordinis; & hoc clarè innuitur Cap: *Officii*, De pœnit. & remiss. *Covar. Tol. Mol. Vasq.* alique cum *Lugo* d. 13. n. 45. meliùs sic distinguunt, si infamia sit tanta, ut iudicio prudentum multùm præponderet detrimento ab aliis ferendo, non est obligatio, nemo enim tenetur restituere cum longè majori suo incommodo, neque damnificatus potest obligare damnificantem, ut tale detrimento sibi inferat, exequendo quasi pœnam in seipsum, quamvis ipsemet, si sciret injuriam factam, posset exigere debitum, & permittere illud detrimento per accidens connexum; si autem non sit tanta infamia, tenetur, nam aliud est non esse obligationem restituendi bonum unius ordinis pro bono alterius ordinis, & aliud, non esse obligationem restituendi bonum unius ordinis pro bono ejusdem ordinis, etiam cum aliquo detrimento boni alterius ordinis, uti n. 304. *Inst.* 3. explicatum est; hîc autem obligatio tantùm erit reddendi bona fortunæ pro bonis fortunæ, cum aliquo detrimento famæ: etiam rectè notat *Tamb.* l. 7. c. 3. §. 4., si adultera esset mulier prostitutæ famæ, item si deberet tantùm apud unum vel alterum virum prudentem, aut apud solum filium spurium prodere crimen suum, & sic posset cavere damna, ad hoc teneri: imò v. g. Regina, quamvis occidenda foret, teneretur sub mortali revelare primogenitum esse spurium, si sit hæreticus, vel aliter gravissimè nociturus Reip.; si succedat, nisi fortè primus legitimus sit etiam talis; quia bonum commune prævalet vitæ hominis privati, *Vasq.* alique communiter cum *Lugo* n. 44.

- § 333 §. 2. *Vasq.* contra communem aliorum sententiam putat adulteram, si absit periculum mortis, scandali vel infamiae gravioris, teneri manifestare spurio conditionem suam, quamvis sciret illum non crediturum, sicuti si Caio dedisses rem Titii, tenereris manifestare Caio, quamvis praevideres Caium non redditurum, quia licet nunc non credat, postea fortasse mutabitur & credet: admittit ista *Lugo* n. 31., si uterque teneatur credere, tunc enim, licet non credat, perget semper obligari ad restitutionem: *Fls.* t. 4. d. 3. n. 98. dicit non teneri manifestare, nisi moraliter certo sciat aliquando crediturum, & sic impedienda damna; sed credo sufficere spem prudentem, nunquam enim potest moraliter certo id praesciri, cum pendeat à libertate hominis jam valde male dispositi.
- § 334 §. 3. *Covarr. Gom. Castro & Canonistae* communiter cum *Mol. Vasq. Less. Fls.* supra docent filium, quamvis sciret matrem aliquando adulterasse, non teneri ei credere, quamvis iuret ipsum esse spurium, nisi convincatur, v.g. per duos testes, qui deponant maritum abfuisse toto tempore, quo concipi potuit, quia possessio est pro honestate, à qua non debet deturbare incertum testimonium matris, praesertim cum sciatur matres posse in hoc errare, aut etiam quandoque impotentes esse in amore erga unam, & in odio contra alteram prolem; hinc dicunt *Less. & Fls.* ab omnibus Canonistis receptum esse, quod non detur obligatio, nequidem pro foro conscientiae, habendi fidem uni homini etiam omni exceptione majori, si ideo grave damnum esset subeundum, quia sic daretur occasio multis frau-

fraudibus, mendaciis, iniustitiis, periuriis; & hoc cōforme est Cap: *Licet universis*, Cap. *Veniens*, Cap. *Anobis*, De testibus & attestationibus: putant tamen *Hostien: Panorm. Med. Adr. Palud: Sor: Vasq: Rebel.*, si mater videatur dignissima fide, & filius non habeat rationem dubitandi, considerata matris probitate, Dei timore, ejus amore in filium haecenus constanter probato, hunc in conscientia teneri credere, tum enim aderunt sufficientia motiva, & deerit prudens ratio dubitandi: idem dicunt *Tol. & Turr.*, si talis mater id juret in articulo mortis post sumptam Eucharistiam: *Lugo* d. 11. n. 62. dicit non teneri credere in foro interno, nisi talia sint indicia, ut si proponerentur in foro externo, ipse pronunciaretur esse spurius, quia forum internum conformari potest externo, imò saepe debet, quando non constat, quod externum nitatur praesumptione falsâ. Vide *Leur.* p. 1. q. 265. & 266.

§. 4. Si adultera non sit certa, quod proles sit 335
spuria, uti quandoque incerta esse potest propter vicinitatem copulae mariti, excusatur ab obligatione restitutionis, quia in dubio praesumitur pro Matrimonio, cui proles tanquam favor adjudicatur, ita cum communi *Tamb.* supra: si autem adulter causam dubitandi haberet, & tamen simul sint indicia sufficientia, ob quae coram Deo credere debeat prolem esse suam, v. g. quia tempus partus correspondet tempori adulterii, & maritus tum aberat, quia maritus antea filios ex uxore non genuerat, quia mater dicit se ex adulterio concepisse & non ex marito, putat *Mol. T.* 4. d. 103. n. 3., quamvis fortè in foro externo esset absolvendus, tamen persistente dubio adhuc
in

in conscientia teneri ad partem damnorum pro quantitate dubii, quia non est bonæ fidei, cum malâ fide apposuerit causam, ex qua damna illa apta sunt sequi, sicuti qui injustè ignem immisisset sylvæ, si inde accenderetur domus vicina, quamvis dubium esset, an igne illo accensa esset, teneretur ad partem damni: communis tamen sententia Auctorum cum *Lugo* d. 13. n. 17. *Hamm.* t. 2. n. 700. *Fls.* n. 96. dicit etiam in tali casu prolem præsumendam esse legitimam, & Jura ipsa sic statuunt, probatque ratio, nam cum proles ratione Matrimonii inveniatur in possessione honestatis, non debet de ea dejici propter solum dubium; consequenter non obligabitur adulter compensare aliquid, est enim eadem ratio pro prole & pro adultero, qui quamvis non habeat bonam fidem respectu adulterii, tamen habet respectu suorum bonorum, quibus non tenetur se privare dubitans de debito: nec exemplum de igne valet, ibi enim non datur præsumptio contraria, quæ elidat probabilitatem de incendio per ignem illum causato, hic autem datur, quia præsumitur pro legitimitate, quam dat Matrimonium, pro quo est possessio.

336 §. 5. Adultera tenetur solvere alimenta pro-
lis spurix usque ad annum tertium inclusivè, &
adulter solus imposterum, *Less.* l. 2. c. 10. n. 42.
Lugo n. 9.; unde si spurius maneat inter legiti-
mos filios, his & marito compensari debent hæ
expensæ, ad quas injustè & per fraudem inducti
sunt. Quod si adulter suasit adulteræ, vel procu-
ravit, ut prolem marito supponeret, tenetur æ-
què primò cum matre damna compensare, *Less.*
Lugo Tamb. Fls., quia quando consilium est in
com-

commodum consultoris & executoris, uterque tenetur æquè primò, uti dictum est n. 56.; si autem non suavit nec procuravit, *Sot. & Henriq.* dicunt solam matrem teneri, quod probabile esse dicunt plures cum *Diana p. 2. t. 3. R. 55.*, quia adulter tantum permittit suppositionem; sicuti si adultera sibi procuraret abortum, ipse permittendo non diceretur causa illius: & ideo *Vasq.* putat hanc sententiam tum sustineri posse, si mater ex se absque necessitate voluit spurium retinere domi inter filios; sed alii omnes, teste *Lugo n. 11.* communiter sententiam illam rejiciunt, ideoq; oppositum docet ipse, cum *Dicast. Haun. Ills.* & aliis, tum quia adulterio suo imponit quandam necessitatem matri, ut ad infamiam vitandam supponat spurium; tum etiam quia mater tantum permittendo spurium esse domi inter legitimos censetur causa damni, ergo etiam causa erit adulter, si tantum permittat, quia teneretur impedire & ipsemet alere; denique quia si quis poneret filium alienum in domo *Caji* loco filii *Caji*, prævidens *Cajum* ex errore putaturum esse suum, utique esset iniustus, & teneretur compensare damna per fraudem illam causata, ergo & adulter ponens in utero, & consequenter in domo.

§. 6. Si certum sit prolem esse ex adultero, 337
sed incertum è quo inter plures, singuli secundum proportionem dubii tenentur ad partialem restitutionem alimentorum & partis hereditariæ legitimis subtractæ, cujus tamen portionis dimidium restituere debet adultera, ita ut adulteri alterum dimidiū loco patris certi restituant; Ratio est, quia licet is, qui dubitat, an damnum

mnium iniustum caufarit, ad nihil teneatur, uti dicemus n. 574., tamen hinc finguli communi operâ sunt caufa ipfius incertitudinis, quæ iniuste impedit, ne ab uno determinato exigî poffit debita reftitutio, & in hoc damnum finguli conſenſerunt volendo copulam per fe caufativam ejuſmodi damnorum, uti argumentatur *7lls.* n. 97.; addens adulteros fimiliter teneri ad alimentationem ſpurii, de quo videri poffunt dicta p. 1. à n. 704.

338 §. 7. Secundum *Mol.*, adultera tenetur etiam ad alia damna ex illo errore orta, v. g. ad compenſandas donationes & munera, ſi ſpurio fiant à conſanguineis, quia credunt eſſe legitimum: *Lugo* tamen à n. 39. limitat ad ea damna, quæ per fe connexionem habent cum partu adulterino, uti ſunt, 1. damna legitimorum circa hæreditatem paternam & maternam. 2. Alimentorum & expenſarum in illegitimum. 3. Hæreditatum & legatorum devolutorum ad ſpurium ab aſcendentibus. 4. Hæreditatis conferendæ à conſanguineo, qui dedit primogenito, quem putabat legitimum. 5. Fidei commiſſorum aliorumque jurium ſanguini paterno annexorum; ad hæc enim & ſuperiora determinatè jus habent legitimi: 6. Si ſpurius ab inteſtato ſuccederet fratri alterive conſanguineo, non ſucceſſurus, ſi ſciretur eſſe ſpurius.

339 §. 8. Si prudenter præſumatur maritum & filios legitimos malle delictum matris ſuæ occultum eſſe & damna iſta pati, quàm maculam aperiri, vel caufari aliud grave incommodum, v. g. mœſtitiâ, inquietudinem, lites, putat *Hannoldus* matrem, ſi aliter non poſſit compenſare

ſare

sare damna, non teneri procurare restitutionem manifestando : sed de hoc postea , quando de causis excusantibus à restitutione.

§. 9. Adulter non tenetur marito dare pecuniam pro compensatione injuriæ vel infamiæ, si facinus fortè eruperit , quia pecunia est bonum alterius ordinis : si tamen hanc occultè dederit , maritus potest retinere, uti habent *Less. Tamb. Ill.* n. 95. ; prohibetur autem publicè fieri , *L. Transigere* , 18. *Cod. De transactionibus*, ne maritus cum scandalo putetur corpus suæ conjugis ad quæstum prostituisse : tenetur tamen tam adulter quàm adultera petere veniam & honorare maritum , ut sic pro inhonoratione illa satisficiant.

§. 10. Hic ex occasione notari possunt pœnæ adulterii : *Levit. 20. v. 10. Deuter. 22. v. 22.* punitur morte, & quidem lapidatione, uti habetur *Joan. 8.* Jure civili, viris à Justiniano statuta est pœna capitis , à Carolo V. etiam fœminis. Jure canonico aufertur adultero jus exigendi debitum conjugale, & conceditur separatio thori ad instantiam innocentis. Jure Bavarico inter personas vulgares primâ vice punitur per mensem incarceratione in pane & aqua vel æquivalente levi victu ; si pinguioris fortunæ sint , pendunt præterea 113 florenos & 26 crucigeros ; qui verò tenuioris, mediâ parte, quæ applicatur piis causis & manifestatori : qui autem non est solvendo , post finitum carcerē per tres dies Dominicos continuos stat cum candela ante templi fores, *Haun. n. 705.* Hodie pœna adulterii, inquit *Pirhing l. 5. t. 16. n. 18.* est relegatio sive exilium aut alia pœna arbitraria, etiam pecuniaria : in nostris

nostris partibus (Dilingæ in Germania) stare debent tribus diebus Dominicis, vel festis, quando est concursus populi, ante fores Ecclesiæ cum accensa candela : alibi cum lodice sub cathedra concionataria ; alibi per urbem publicè deducuntur à ministris justitiæ cum vase ligneo humeris injecto instar thoracis, capite per foramen superius eminente, vocant, *Spanischer mantel*, vel *heltzen Wammes*.

ARTICULUS VI.

Quid debeat restitui pro fama & bonis spiritibus, ut inductione ad peccatum, avocatione à Religione.

- 342 " Resp. I. Juxta dicta, si restitui non possunt
 " bona ablata ex bonis ejusdem ordinis, non est
 " obligatio faciendi ex bonis diversi ordinis: *Unde resolves,*
 " I. Pro fama, restituenda est fama: cum id non
 " potes, non teneris ad pecuniam, & bona fortunæ,
 " nisi per sententiam à judice cogaris sic satisfacere.
 " Eadem est ratio de reliquis. Quod si tamen lædendo
 " famam, in bonis etiam fortunæ alteri damnum
 " allatum esset, constat ex suprâ dictis, quid faciendum sit.
 " Porro de læsione famæ, &c. *vid. infra.*
 " II. Si quis alterum induxit ad peccatum suasionem
 " vel exemplo suo, tenetur quidem ex charitate, quoad
 " potest, eum revocare ad meliorem statum; sed non ex
 " justitia. *Less. l. 2. c. 8. n. 10. Lay. l. 3. tr. 2. c. 8. n. 1.*

III.